

13.4.2022

Julkinen

Jakelu Valtiovarainministeriölle

Tiedoksi

Elisa Oyj lausunto VN/18505/2021, Hallituksen esitys eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskeväksi lainsäädännöksi

Elisa kiittää mahdollisuudesta saada lausua annettavasta hallituksen esityksestä koskien Digitaalista henkilöllisyyttä VN/18505/2021 koskeväksi lainsäädännöksi. Elisa pitää myönteisenä tämän digitalisaatiokehityksen kannalta keskeisen ratkaisualan kehittämistä ja mielellään osallistuu ja allokoii voimavaroja yhteiskehitykseen kohti yhä laajemmin kitkatonta digitalisoituvaa ja kyberturvallista yhteiskuntaa.

Esitämme osaltamme Ficom ry:n lausuntoa täydentäen seuraavat huomiot jatkovalmistelun tueksi.

1. Ajatus itsehallinnoitavasta sähköisestä identiteetistä ja mahdollisuus kontrolloida omia tietoja on kannatettava. Korostamme, että uusi toimintamalli ja arkkitehtuuri tulee tuottaa erityisen huolellisesti ja yksityiskohtiin paneutuen, jotta mahdolliset ja jopa todennäköiset negatiiviset vaikutukset voidaan ehkäistä. Näkemyksemme mukaan nyt ehdotettu malli, jossa palveluun luottavat yhteisöt ja tahot voivat aloittaa palvelun käytön ilman rekisteröintiä ja vastuu asioinnin turvallisuudesta sekä käyttökustannukset vyörytetään sekavana palveluehtojen, ohjeiden ja velvoittavan lainsäädännön kokonaisuutena yksittäiselle kansalaiselle on täysin kestävä. Valtion markkinoille tarjoamassa ratkaisussa tulisikin lähtökohtaisesti tarjota erittäin korkeaa turvatasoa ilman kompromisseja. Tällöin varmistettaisiin, etteivät kansalaisen tiedot valtion tarjoamasta palvelusta voi missään asiointitilanteessa, erityisesti sähköisen asioinnin osalta, päätyä osaksi epäselviä palveluketjuja ja kalasteluyrityksiä tai tahallisia väärinkäytöksiä. Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen myöntäminen olisi myös tarkoituksenmukaista turvallisuuden takaamiseksi liittää osaksi Poliisin kasvokkain tekemää ensitunnistamista haettaessa passia tai henkilökorttia. Mikäli ehdotuksen lopputuloksena syntyy järjestelmä, jossa tietoturva kokonaisuutena ei ole kaikilta osiltaan aukoton on mahdollista, että jopa suomalaisen passien ja henkilökorttien nykyinen erittäin korkea luottamustaso voi merkittävästi heikentyä.
2. Jotta hankkeen keskiössä oleva kansalaisten yhdenvertaisuus toteutuu, tulee jokaisen suomalaisen jatkossa saada käyttöönsä helposti passi tai henkilökortti elämäntilanteesta riippumatta, tarvittaessa avustetusti osana sosiaalietuuksia. Mikäli tämä ei toteudu niin ehdotus tulee väistämättä lisäämään kansalaisten eriarvoisuutta sekä kasvattamaan jo varsin syvää digikuilua eri väestöryhmien arjessa. Passien sekä henkilökorttien sekä digihenkilöllisyyden hankintamahdollisuus tai jopa mahdollinen velvollisuus tähän ja sen toteutuminen tulisikin

The logo for Elisa, consisting of the word "elisa" in a stylized, lowercase, blue font.

13.4.2022

Julkinen

yksityiskohtaisesti kuvata ja varmistaa osana tätä ehdotusta. Tunnistamme riskinä, että tiettyjen erityisryhmien palveluiden tuottamisen vastuu saattaa siirtyä nykyistäkin vahvemmin pankkien tai teleoperaattoreiden vastuulle, mikäli yksittäinen kansalainen kieltäytyy hankkimasta passia tai henkilökorttia.

3. Kivijalka-asioinnin kehittäminen on myönteistä, näkemyksemme mukaan tämä tulisi kuitenkin tehdä tiiviimmässä yhteistyössä myös mahdollisten tulevien EU-lompakoiden tarjoajien kanssa sekä mahdollistaa digitaalisen henkilökortin ja ydinidentiteetin todisteen liittäminen osaksi vaatimukset täyttävää lompakkopalvelua. Tavoite tulisi olla, että jokainen kansalainen voisi vapaasti valita parhaiten tarpeitansa vastaavan palvelun, jolla esittää digitaalinen henkilöllisyystodistus asioidessaan fyysisen maailman palveluissa ja käyttää ydinidentiteetin todistetta osana markkinoilta valitsemaansa sähköistä tunnistusvälinettä.
4. Ehdotettu hinnoittelumalli, jossa Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen kustannukset siirretään tasasummana jokaiselle passia sekä henkilökorttia hakevalle kansalaiselle on kestävä ja lähtökohtaisesti epäoikeudenmukainen tapa hinnoitella Digitaalinen henkilökortti lisäpalveluna kansalaisille. Ehdotettu, kaikkia kansalaisia koskeva, jopa 10-20 %:n hinnankorotus kaikkien haettavien passien ja henkilökorttien hintoihin on merkittävä ja omiaan vahvistamaan voimakasta inflaatiokehitystä kansantaloudessa. Jokaisella uuden palvelun käyttöön ottavalla henkilöllä on oltava käytössään voimassa oleva passi tai henkilökortti sekä todennäköisesti vähintään yksi markkinoilta hankittu väline sähköiseen tunnistamiseen. Välitön seuraamus tästä on, että saavutettava rajahyöty uudesta Digitaalisen henkilöllisyyden lisäpalvelusta on kokonaisuuden tasolla vähäinen ja todennäköisesti kasvattaa verorasitusta verrattuna nykytilanteeseen. Tällöin lisäpalvelun kustannuksiin osallistuminen tulisi perustua kansalaisen henkilökohtaiseen valintaan ja vapaaehtoisuuteen eikä veroluonteiseen, merkittävästi passin ja henkilökortin listahintoja nostavaan malliin, jota nyt ehdotetaan toteutettavaksi.
5. Luonnollisen henkilön tunnistusvälineen ja Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen välinen suhde on epäselvä ja näkemyksemme mukaan tarpeettomasti keinotekoinen. On epäselvää, miksi luonnollisen henkilön tunnistusvälineen käyttö on rajattu ehdotuksen sisältämällä tavalla, koska tosiasiallisesti kaikki markkinoilla toimivat tunnistusvälineet sekä ehdotuksen sisältämät tunnistusvälineet on tarkoitettu saman käyttötapausten, asioivan henkilön yksilölliseen toteuttamiseen lain mukaisella vahvan tunnistamisen menetelmällä. Samalla toteamme, että ulkomaalaisen tunnistusvälineen tuominen osaksi tätä ehdotusta lisää tarpeettomasti jo valmiiksi vaikeasti hahmotettavan ja monimutkaisen sääntelykokonaisuuden ymmärtämiseen liittyviä haasteita ja saattaa monimutkaistaa sääntelyn kehittämistä kokonaisuutena.
6. Sähköisen tunnistusominaisuuden osalta Elisa pitää hyvin valitettavana, että uuden ydinidentiteetin todisteen käyttö lakiteknisesti estetään nykyisiltä vahvoja sähköisiä tunnistusvälineitä tarjoavilta toimijoilta osana niiden tarjoamia palveluita. Valtion hanke aiotussa laajuudessa aiheuttaa hyvin epäsuhtaisen kilpailutilanteen Kansallisen Luottamusverkoston toimijoille ja vaarantaa pahimmillaan yhteiskunnan digipalveluiden nykyisellään hyvin toimivan käytön sekä vaarantaa kyberturvallisuutta.

13.4.2022

Julkinen

7. Sähköisen tunnistamisen osalta erityinen huolenaihe on lisäksi uuden julkisen palvelun aiheuttama markkinahäiriö ja jo toteutunut palvelukehityksen hidastuminen avaintoimijoiden kohtaaman epävarmuuden vuoksi. Uusi julkinen palvelu toimii ehdotuksen pohjalta arviotuna vastaavin pääperiaattein kuin laajasti tarjolla olevat markkinaehtoiset palvelut, mutta rinnakkaisen keinotekoisien ja monilta osin kevyemmän sääntelyn suojassa. Tämän vuoksi uuden palvelun negatiiviset vaikutukset markkinoiden toimintaan kohdentuisivat erityisesti markkinoille viime vuosina tullessiin uusiin toimijoihin eli ns. tunnistuksenvälittäjiin sekä niihin toimijoihin, joiden liikkeelle laskema tunnistusväline on yleiskäyttöinen tunnistusväline eikä ensisijaisesti maksu- tai tilinkäyttöväline.
8. Elisan näkemyksen mukaan ehdotettu hanke ei myöskään varmista hallittua siirtymää kohti tulevia EU-lompakoita ja EU Identiteettiä. Hanke on omiaan sementoimaan lyhyellä aikavälillä markkinoita hallitsevien pankkitunnisteiden markkinaosuutta perustuen niiden horjumattomaan asemaan tilinkäyttö- tai maksuvälineenä. Toisaalta tämä ehdotus viitoittaa vahvasti tietä pidemmällä aikavälillä kohti tulevaisuutta, jossa tavoitteena näyttäisi olevan ohjata kansalainen hoitamaan iso osa kaikesta muusta kuin pankkipalveluissa tapahtuvasta asioinnista julkishallinnon tarjoamalla lompakkoratkaisulla. Skenaario, jossa iso osa kansalaisen arjen asioinnista kulkee ilman valinnan vapautta julkisen digilompakon kautta ei ole vallitsevassa dynaamisessa toimintaympäristössä kilpailukykyinen eikä toteutuskelpoinen tulevaisuuden vaihtoehto. On vähintäänkin epäselvää, olisiko yhden lompakon malli kansalaistenkaan mielestä optimaalinen vaihtoehto verrattuna tilanteeseen, jossa vaihtoehtoja on runsaasti tarjolla ja jokainen voi valita omista lähtökohdistaan itselleen sopivimman palvelun.

Elisa ehdottaakin nyt kehitteillä olevan Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen kehittämisen pysäyttämistä liian riskialttiina ja parhaimmillaankin vain marginaalisia hyötyjä esitetystä muodosta tuottavana hankkeena. Näkemyksemme mukaan nyt tulisikin perehtyä huolella ja keskittyä vaikuttamaan tulevien EU vaatimusten sisältöön ja vaikutuksiin ilman tarpeetonta ennen aikaista riskinottoa ja verorahoilla tehtävää vedonlyöntiä tulevista kokonaisratkaisuista, teknologioista ja arkkitehtuureista.

Tätä tukee vahvasti 13.4.22 kansallisessa eIDAS toolbox webinaarissa VM:n ja DVV:n asiantuntijoiden toimesta esitelty uusi MVP ajattelu ja EU-hankkeen pilkkominen pienemmiksi osakokonaisuuksiksi johtuen ilmeisen suuresta määrästä avoimia teknologioihin, arkkitehtuuriin ja palvelun sisältöön liittyvistä ratkaisevan tärkeistä kysymyksistä. Suomessa on usein epäonnistuttu tietojärjestelmien kehittämisessä erityisesti epäselvien vaatimusten ja tulevaisuuden tarpeiden huomioimatta jättämisen johdosta ja esitetyn hankkeen osalta riskit ovat ilmeiset ja niiden toteutuminen osin jopa todennäköistä viimeisimmän tiedon valossa. Arviomme mukaan riskien toteutuminen sisältää myös merkittäviä budjettivaikutuksia ja uuden palvelun maineriskin, jonka korjaaminen voi olla hyvin vaikeata.

Korostamme myös, että välitöntä kansallisten ratkaisujen muutostarvetta ei nyt ole. Suomessa on sähköisen tunnistamisen osalta erittäin toimintavarma, riskeiltään hajautettu, kyberturvallinen ja laajassa käytössä oleva järjestelmä, jota erittäin suuri osa kansalaisista pitää toimivana. Valtaosa käytössä olevista tunnistusratkaisuista on myös uudistettu vuosina 2018-2021. Passien ja henkilökorttien saatavuuden ja käyttömahdollisuuksien osalta tilannetta voidaan myös pitää yleisellä tasolla vähintäänkin hyvänä.

13.4.2022

Julkinen

Kehitystä ei kuitenkaan tule lopettaa vaan tulisi panostaa erityisesti julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön kehittämiseen ja tulevan palvelutarjonnan monimuotoisuuden varmistamiseen. Ehdotukset EU:n laajuisesta SSI-ratkaisusta ja digitaalisten sisämarkkinoiden toiminnan kehittämisestä ovat kannatettavia ja tarjoavat valtavan kehityspotentiaalin taloudelliselle tehostamiselle ja kasvulle. Suomalainen järjestelmä, jossa on lukuisia toisistaan riippumattomia kehittyneitä tunnistuspalveluita ja innovaattoreita kuten sähköisiä allekirjoituksia ja pääsynhallintaa tarjoavia toimijoita, FINDY yhteensiihtymä, Suomen Tunnistusosuuskunta ja uuden sukupolven mobiilimaksamisen palvelut muodostaa erinomaisen pohjan kilpailukykyisen ja hyvin kansalaisia palvelevan SSI-pohjaisen ratkaisun kehittämiseen, joka tarjoaa moninaiset palvelut sekä runsaasti valinnanvaraa ja vaihtoehtoja kansalaiselle.

Ficom ry on jo hankkeen valmistelun aikana toimittanut useita ehdotuksia toimivan julkisen ja yksityisen yhteistyön jatkokehityksen osalta. Tarjoudumme osaltamme laajentamaan näitä ehdotuksia kattamaan toimintamallit, joilla varmistetaan kansallinen kehitys EU-lompakoiden eturintamassa ja laajat yhteistyömallit, jotka takaavat kuluva vuosikymmenen aikana maksimaaliset kansalliset hyödyt uusien teknologioiden ja palveluiden osalta hyödyntäen valtion takaamaa ydinidentiteetin todistetta ja osana tulevaa koko EU:n laajuista SSI kokonaisuutta.

Annamme myös mielellään lisätietoja koskien lausuntoamme.

Helsingissä 13.4.2022

Perttu Hörkkö
Kehityspäällikkö
Elisa Oyj

